

УДК 378.147.091.31:004.7

Л.І. Дідух, м. Львів, Україна / L. Didukh, Lviv, Ukraine  
e-mail: didukhlyuba@gmail.com

## ГІБРИДНЕ НАВЧАННЯ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

**Анотація.** У статті розглядається гібридне навчання, онлайн-навчання, їхня інтеграція, переваги та недоліки, а також перспективи його використання у ВНЗ у підготовці конкурентоздатних фахівців, зміна ролі викладача у цьому процесі.

З метою одержання якісної освіти висвітлені і функціонують безкоштовні освітні ресурси, що допомагають одержувати необхідну навчальну інформацію в більшості на дистанційній основі. Зокрема, нові освітні технології дозволяють кожному не тільки навчатися, а й вчити інших, наприклад, Moodle, Google «Classroom», EduBrite та ін. При цьому особливого значення набуває моніторинг якості знань студентів у гібридному навчання. Сервісу Edutainme надають можливість для здійснення тестування в онлайн-навчанні. Гібридне навчання дозволяє усунути деякі проблеми в здійсненні освітньої діяльності у ВНЗ.

**Ключові слова:** гібридне навчання, змішане навчання, інформаційно-комунікаційні технології, онлайн-навчання, традиційне навчання.

**Annotation.** The article deals with the hybrid learning, online training, their integration, advantages and disadvantages, and prospects of its use in high school, how to prepare competitive professionals, the changing of the teacher's role in this process.

In order to obtain the quality education it is highlighted and operated free educational resources that help to obtain the necessary training information on the distance basis in most. In particular, new educational technologies allow everyone to not only learn, but to teach others, e.g. Moodle, Google «Classroom», EduBrite etc. Thus, special importance is the monitoring of the quality of student knowledge in the hybrid learning. Services like Edutainme provide the opportunity for testing in online training. Hybrid training allow to eliminate some of the problems in the educational activities of the university.

**Key words:** hybrid learning, blended learning, ICT, online training, conventional teaching.

Актуальним нині в системі вищої освіти залишається вибір найбільш ефективних інноваційних методів і технологій навчання. Під інноваційними методами навчання розуміємо такі методи, що базуються на використанні сучасних досягнень науки та інформаційних технологій. Інноваційні методи повинні активізувати навчальний процес, створити умови для кращого засвоєння навчального матеріалу, що, в свою чергу, сприятиме підвищенню якості навчання.

Основною умовою впровадження та використання інноваційних методів в освіті є розвиток мотивації студентів, орієнтації в інформаційному просторі, формування нестандартного творчого мислення. Викладач, метою якого є підготовка конкурентоздатних фахівців, має працювати в оновлених педагогічних ситуаціях і володіти різноманітними навчальними видами діяльності: науково-дослідної, інноваційної, проектної, комунікаційної та ін.

Відповідні нововведення торкаються різних аспектів навчального процесу, включаючи зміну організації простору в навчальних аудиторіях, оснащення аудиторних занять технічними засобами, а також технологій навчання. Нині широкого використання набули інноваційні форми навчання, до яких можна віднести гібридне навчання як різновид змішаного навчання, що інтегрує в собі очне (традиційне навчання) та електронне навчання (e-learning).

У зв'язку із розвитком мережі Інтернет, її активного використання в навчальному процесі, набуває використання гібридне навчання, що включає в себе елементи онлайн-навчання та традиційного навчання. Особливого поширення набуває курсове навчання, навчання окремих дисциплін з використанням e-learning.

Аналіз попередніх досліджень свідчить, що низка дослідників вивчали шляхи реалізації гібридного навчання, його переваги та недоліки: С. Брайт, С. Зеппіа, Дж. Райлі, Р. Блейк, Д. Гінкельман, П. Груба, Н. Уілсон, П. Шарма та ін. У той самий час у працях Р. Гоулдсворта, К. Мойл, Д. Облінгера, С. Оден, Дж. Уайтхеда, А. Феррел та ін. зазначається, що реалізація гібридного навчання залежить від:

- доступу студентів до технічних засобів навчання;
- доступу до мережі Інтернет;
- рівня володіння технологіями та засобами, що необхідні для роботи з електронними курсами.

Мета статті полягає у висвітленні здійснення гібридного навчання у ВНЗ, його необхідності, переваг і недоліків, а також перспектив подальшого використання у підготовці майбутніх фахівців у ВНЗ.

Отже, гібридне навчання включає в себе елементи онлайн і традиційних форм навчання та є новим напрямом у вищій освіті. Гібридне навчання поєднує переваги традиційного, очного і онлайн-навчання. З метою переходу до часткового викладання через Інтернет викладачі адаптують зміст власних лекцій і практичних завдань для більш зручної форми

надання знань. Студенти самостійно засвоюють навчальний матеріал за допомогою домашніх завдань та аналізу конкретних випадків, групування, обговорення онлайн. З цією метою можливе інтегрування аудиторної та самостійної роботи студентів в онлайн режимі у зручний для студента час.

Гібридна форма навчання сприяє розвитку в студентів самостійного підходу до вивчення навчального матеріалу, до прояву ініціативи, управління тимчасовими ресурсами і критичного мислення. Відповідно змінюються педагогічні підходи до здійснення гібридного навчання у ВНЗ (рис. 1).

**Педагогічні підходи**

дизайн мислення (проектування)	неформальне навчання	персоналізація	індивідуальне навчання	мікро навчання	навчальна аналітика	керування контентом	відкриті освітні ресурси	навчання за запитом	навчання на робочому місці	оцінка якості навчання
--------------------------------	----------------------	----------------	------------------------	----------------	---------------------	---------------------	--------------------------	---------------------	----------------------------	------------------------

**Рис. 1. Педагогічні підходи у гібридному навчанні**

Одержання якісної освіти є потребою сьогодення, тому з цією метою створені і функціонують безкоштовні освітні ресурси, що допомагають у цьому:

1. The Khan Academy. Академія Хана створена в 2006 році американським викладачем Самманом Ханом. Академія надає сотні лекцій на You Tube і дає доступ до величезної кількості лекцій з різних дисциплін.
2. TED Talks. Система конференцій TED полягає у вільному поширенні унікальних ідей. TED Talks – це понад 400 відеозаписів різних виступів і лекцій на конференції TED. Багато знаних учених читають лекції з певних тем: це наукова тематика, мистецтво, політика, культура, бізнес, технології, глобальні проблеми та ін.
3. Education Portal – це безкоштовні курси, що дозволяють скласти іспити для одержання реального освітнього кредиту навчального закладу. Можна також дивитися відеоуроки, підготуватися до тестування або вибрати курси, що допоможуть скоротити вартість навчання.
4. Coursera – проект у сфері масової онлайн освіти, співпрацює з навчальними закладами усього світу. Всі онлайн курси безкоштовні та після успішного завершення передбачають одержання слухачами сертифіката про закінчення.
5. Documentary Heaven дозволяє насолодитися 100 документальними фільмами різної тематики, практично, з кожного предмету.
6. Wikipedia – величезне джерело інформації, що містить мільйони сторінок більш ніж 200 мовами. Можна не тільки прочитати потрібну інформацію на Вікі-сторінці, а й додати щось цінне в свою роботу.
7. Stack Exchange – сайт, що присвячений питанням і відповідям зі всіляких областей. Кожне питання і відповідь можуть брати участь у голосуванні.

Користувачі, беручи активну участь у житті сайту, можуть заробляти репутацію з конкретної теми, а також одержувати бали, що розширюють їх можливості на сайті.

8. Wolf Ram Alpha – онлайн-сервіс, це база знань і набір обчислювальних алгоритмів, що діють за системою запитів і відповідей.
9. Udacity – сайтом запропоновані понад 20 безкоштовних дистанційних курсів з інформатики, програмування та ін.
10. MIT Open Courses – передбачає публікацію у вільному доступі в Інтернеті своїх курсів ступеня бакалавра чи магістра.
11. Code Academy – сайт для вивчення програмування, пропонує безкоштовні заняття на Python, Ruby, Java Script, а також мовами: HTML, CSS.
12. Yale University Open Courses – надає безліч власних курсів для широкої громадськості безкоштовно.
13. Think Tutorlal – надає безліч навчальних програм і підручників, що охоплюють різні аспекти популярного комп'ютерингу. На ньому завантажені питання та проблеми, що виникають під час навчання програмуванню.
14. Doulingo – безкоштовна платформа для вивчення мов, що надає можливість студенту просуватися від рівня до рівня, заробляючи бали. Для кожної мови є не менше 25 рівнів.
15. Memrise – онлайн-платформа та інструмент для роботи з пам'яттю як короткочасною, так і довготривалою. На Memrise використовуються інноваційні технології із запам'ятовування різних слів, котрі можна використовувати для вивчення іноземної мови, а також запам'ятовування наукової термінології.

16. iTunes UCourses – це сотні підкастів різних університетів з різних предметів. Дозволяє відстежувати певні завдання, мати доступ до матеріалів, робити різні примітки.

17. Live Mocha – це мовна онлайн спільнота понад 12 мільйонів членів, що надають методичні та навчальні матеріали на 38 мовах, котрі допоможуть у вивченні та взаємодії різними мовами (4).

Нові освітні технології дозволяють кожному не тільки навчатися, а й вчити. Edutainme знайшли 12 сервісів, кожний з яких дозволяє провести свій курс.

1. Lore. Те, що в одному було стрічкою новин, в іншому стало стрічкою курсів, де викладачі компонують лекції з картинок, презентацій, таблиць, аудіо- та відеороликів.

«Стрічкове» оформлення курсів полегшує спілкування – студенти можуть задавати питання під будь-яким постом. У кожного студента є особистий щоденник для ведення заміток, календар, в якому викладач призначає дати консультацій, складання робіт, а також бібліотеки з необхідною для курсу електронною літературою. Реєстрація в Lore відкрита для всіх викладачів, а студенти одержують доступ до мережі лише на запрошення викладача.

2. Eliademy намагається повністю вмістити проходження курсів у браузер. На місці можливий перегляд таблиці Excel, презентації Power Point. Під викладеними файлами викладачі залишають голосові примітки – так формуються лекції. Кожен урок можна пов'язати з домашнім завданням, є форум, в якому можна вести групові дискусії.

3. EduBrite. Створення власних занять схоже на написання поста в блозі – закидаємо необхідні файли, розставляючи їх у правильному порядку, надаючи коментарі. Після того, як зроблено декілька уроків, їх можна зв'язати в курс і завершити тестом з вивченого матеріалу. В EduBrite студенти не мають можливості спілкуватися один з іншим, проте в сервісі є додаток для iPod, де можна завантажувати уроки і переглядати їх в офлайн.

4. Moodle. Після реєстрації платформа попросить визначитися з її технічними моментами – задати налаштування приватності, вказати тривалість курсу та ін. Потім можна скомпонувати лекції лекції, підготувати залік або іспит, робити опитування, глосарій, анкети і невеликі бази даних.

5. Cornerstone On Demand можна використовувати для підвищення кваліфікації співробітників первинного навчання студентів. Ця платформа як своєрідна біржа викладачів – перш, ніж почати створення курсу, необхідно розмістити своє резюме. В сервісі є версії для Android та iOS, а також можливість завантажувати і вивчати заняття в офлайн режимі.

6. Versal – має простий і зручний інтерфейс. Кожен курс містить відеоролики, діаграми, картинки, пояснювальні записки та ін. Елементи додаються простим перетягуванням іконок в робочу область.

Після завершення роботи Versal дає посилання на курс, котре можна відправити студентам або розмістити в соціальних мережах.

7. Basecamp – це один із найпопулярніших додатків для менеджменту проектів; простий в освоєнні, але дуже гнучкий та швидкий. Над кожним проектом можна працювати групами: адміністратор починає дискусії, формує список завдань і завантажує відповідні файли, а виконавці беруть участь в обговоренні і працюють над поставленими завданнями. Basecamp – відмінне середовище для ведення онлайн курсів, має мобільні версії для Android і iOS.

8. Edmondo – сервіс, що збудований навколо спілкування – викладач може створювати предметні групи для обміну навчальними матеріалами, опитування і тести для перевірки знань студентів, завантажувати книги в бібліотечний розділ та інші файли на Google Drive. Все це створює середовище спілкування. У Edmondo є мобільна версія для Android і iOS.

9. Udemu – значна частина місцевих курсів пропонує робити мобільні додатки, вивчати Java і знайомитися із мовою програмування Apple-Swift. У сервісі є мобільний додаток для Android і iOS – можна завантажувати заняття на смартфон і вивчати їх офлайн.

10. Perr 2 Perr University – заняття тут створюються спільно студентами та викладачами. Процес відбувається у формі дискусії, учасники якої діляться досвідом і думками. Творець курсу запускає тему – викладає ролик або лекцію після чого його доповнюють інші користувачі.

11. Coursmos – сервіс для створення мікрокурсів, тривалість яких не перевищує години. Такі заняття дозволяють швидко навчитися конкретним навичкам або одержати загальні знання в певній сфері. Практично всі курси мають формат відеозапису, який супроводжують текстові пояснення. Власні заняття можна зробити навіть на смартфоні за допомогою мобільного додатку Android і iOS. Головні матеріали викладаються у загальний доступ або пропонується окремим учасникам за посиланням.

12. Stepic – простий Веб-сервіс для створення корисних курсів: підтримуються формати MOOC і SPOC, заняття можна вбудовувати на інші сайти і платформи, включаючи Coursera, Moodle? Canvas та ін. Інформацію треба надавати маленькими частинами – «кроками». Кожен «крок» – це картинка, невеликий текст, питання або текст [3].

Важливим у навчанні є тестування якості знань студентів. Особливого значення воно набуває в здійсненні онлайн-курсу. Наведемо сім сервісів Edutainme, що полегшать підготовку і проведення тестування.

1. Google форми – частина офісного інструментарію Google Drive, в якому: пишемо завдання, обираємо тип відповіді (вибір з кількох

варіантів, написання власного). Одержаний текст можна відправити студентам електронною поштою або вбудувати на свій сайт за допомогою спеціального коду.

2. Quizlet – можна створювати тести, в яких студенти будуть вибирати вірні відповіді із запропонованих, зіставляти зображення та інформацію або вписувати власні варіанти. Quizlet працює на Android і iOS.

3. PROPROFS – готує тексти і пропонує на вибір один або кілька варіантів, попросить заповнити пропущене слово або написати розгорнуту відповідь. Сервіс дозволяє вставляти в завдання текстові документи та презентації, файли PDF, а також зображення, аудіо- та відеофайли. Завершивши роботу над текстом, можна залишити його в загальному доступі на сайті Proprofs або вбудувати на свою сторінку.

4. Kahoot! – дозволяє подавати у форматі опитувань і текстів не весь навчальний матеріал. Щоб налагодити зворотний зв'язок зі студентами, можна обіграти нові теми у формі простих запитань і відповідей, а закріпити знання за допомогою більш докладного тестування. Kahoot! розрахований на застосування у класі – викладач показує матеріал на головному екрані, а в цей час студенти відповідають на запитання і обговорюють інформацію. Для того, щоб увійти у віртуальну аудиторію, студенти повинні ввести спеціальний код, який надішле викладач. Сервіс дозволяє дізнатися, чи відповідав на запитання кожен студент або будувати діаграми успішності всієї групи. Самі студенти мають змогу стежити за своїм результатами в спеціальних таблицях.

5. Class Marker – можна робити опитування з різними форматами відповідей – крім звичних варіантів. Для початку роботи викладачеві потрібно створити віртуальний клас і розіслати запрошувальні коди студентам. Class Marker зберігає результати всіх проведених тестів, ведучи статистику онлайн-тестування. Якщо у викладача є власна сторінка, він може вбудувати тестові завдання на неї.

6. Plickers – мобільний додаток для викладачів, що допомагає влаштовувати опитування прямо в аудиторії. Студентам видаються спеціальні бланки з

варіантами відповідей – А, В, С, Д. Почувши питання, вони піднімають потрібні картки, котрі викладач сканує камерою смартфона. Plickers дозволяє аналізувати результати окремого студента або вивчати статистику усього класу. Додаток працює на Android і iOS.

7. Easy Test Maker – надає можливість створювати завдання, в яких потрібно вибирати вірні і помилкові твердження. Тести можна відформатувати для зручності читання на планшеті або завантажити у форматах pdf або doc, щоб провести тестування у більш традиційному форматі. Сервіс вміє перемішувати питання і варіанти відповідей, щоб учням було складніше списувати (2).

Розгляньмо переваги гібридного навчання у ВНЗ.

1. Скорочення аудиторних площ.

2. Значне покращення інформаційних та комп'ютерних навичок, інформаційно-комунікаційної компетентності.

3. Сприяє розвитку самостійності, ініціативності, критичного мислення студентів.

4. Знання студентів набувають практичного характеру.

5. Інтерактивний шлях вивчення навчального матеріалу на основі використання онлайн-конференцій, Вебінарів, Блог-квестів сприяє формуванню компетентного фахівця.

6. Одержання якісної освіти всіма бажаними; не потребує постійної присутності в аудиторії.

Реалізація гібридного навчання дозволяє розв'язати такі питання:

– проблема підготовки педагогічних кадрів;

– відсутність сучасних засобів навчання;

– розрив між наявними навчальними програмами і реальним життям;

– відсутність ефективних засобів управління освітою.

Використання гібридного навчання може стати одним із ключових засобів усунення наявних проблем в освітній діяльності.

#### Література:

1. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 1040 с.
2. Антоненков Є. Сім платформ для створення тестів. Режим доступу : <http://osvita.ua/school/method/technol/45747/>
3. Антоненков Є. Сервіси для створення власних курсів. Режим доступу: [http://osvita.ua/vnz/high\\_school/45816/](http://osvita.ua/vnz/high_school/45816/)
4. Антоненков Є. Навчання вмережі: 18 безкоштовних сайтів. Режим доступу: [http://osvita.ua/vnz/high\\_school/46198/](http://osvita.ua/vnz/high_school/46198/)
5. Коваль М. Електронне дистанційне і комбіноване навчання у львівських вищих навчальних закладах / Мирослав Коваль, Богдан Шуневич // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2006. – №1. – с. 199-203.